

AO PPS, 5nov2008
Eerste termijn SP

Publiek Private Samenwerking is een kind van paars. De geestelijk vaders waren Willem Vermeend en Gerrit Zalm. Dat was de tijd van de terugtrekkende overheid, laat alles aan de markt over. Inmiddels weten we dat daar een paar haken en ogen aan zitten. De minister van Financiën heeft vorig jaar het beleid ten aanzien van staatsdeelnames herzien en is overgestapt van ja, mits naar nee, tenzij. Daarmee kom ik op mijn eerste vraag, waarom hebben zijn brieven van april en juni 2008 louter het karakter van voortgangsrapportage en niet van evaluatie? Of is de minister van Financiën net als zijn voorgangers van mening dat PPS hoe dan ook de remedie is voor alle problemen op het gebied van de ontwikkeling en het beheer van vastgoed en infra? De SP-fractie vindt overigens niet dat PPS nooit en te nimmer een optie is voor publieke projecten. Wat ons alleen dwars zit is de onkritische houding van de voorstanders ten aanzien van de schaduwzijden en de alternatieven.

Ik wil nu kort ingaan op de twee varianten van PPS, de gebiedsontwikkeling en DBFM.

Het voordeel van gebiedsontwikkeling is dat alle gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in samenhang bekeken worden. Daar staan een aantal structurele nadelen tegenover. Door ook de besluitvorming en financiering van allerlei kostendragers en kostenveroorzakers aan elkaar te koppelen wordt alles met alles verbonden, wat vaak fnuikend is voor een zuivere besluitvorming en fatsoenlijke democratische controle en de scheiding van de opdrachtgeversrol en controleursrol bij de overheid.

Een treffend voorbeeld daarvan is de ontwikkeling van het stationsgebied in Utrecht, waar de gemeente compleet in de zak zit van de drie partijen die in het gebied grote vastgoedposities hebben: Corio, de Jaarbeurs en NS Vastgoed. Die partijen blijken ook te beschikken over grote handigheid om de baten van het project naar zich toe te trekken en de potentiële zeperds op het bordje van de overheid te schuiven. En ik vrees dat het met de Zuidas in Amsterdam van hetzelfde laken en pak is. Waarom heeft de minister van Financiën in het kader van de voortgangsrapportage geen onderzoek gedaan naar dit soort effecten?

Nóg een voorbeeld. Langs de Maas in Noord-Limburg wil de overheid de waterveiligheid verbeteren. Vroeger zorgde een oude Maasarm bij Oijen-Wanssum voor extra afvoercapaciteit bij hoog water. Helaas heeft de overheid de afgelopen 60 jaar toegestaan dat er in deze Maasarm toch het nodige gebouwd is en daarna komt vanzelf de roep om indijken. Na de overstromingen van 1993 en 1995 is besloten om de waterveiligheid op een duurzame manier te verbeteren, en tegelijk een aantal andere ontwikkelingen mogelijk te maken. Dat gebeurt in een PPS-constructie.

Wat betekent dit nu? Aan het eind van de rit wordt de verbetering van de waterveiligheid betaald uit de ontwikkeling van extra woningen (uiteraard dure woningen) en een bedrijventerrein. Zo worden drie besluiten aan elkaar gekoppeld die niet aan elkaar gekoppeld moeten worden. Degenen die de waterveiligheid willen

verbeteren –en wie wil dat niet- worden in de positie gemanoeuvreerd dat ze wel akkoord moeten gaan met de villa's of het bedrijventerrein waar ze misschien helemaal geen behoefte aan hebben.

De SP-fractie vindt dat dit soort organisatorisch/financiële koppelverkoop niet toegestaan moet worden. Graag een reactie op deze stelling.

Daarmee kom ik op DBFM. De aanbidding heeft dan niet alleen betrekking op de bouw van infrastructuur of vastgoed, maar ook op de financiering, beheer en onderhoud. Die constructie kan zeker in bepaalde situaties interessant zijn, maar is volstrekt niet zaligmakend. Hij vereist in ieder geval een grote deskundigheid bij de opdrachtgever.

Ik was onlangs met een onderwijscollega van de fractie op bezoek bij het Montaignelyceum in Ypenburg, de eerste in DBFM gebouwde school van Nederland. Een paradepaardje, in 2006 geopend door Gerrit Zalm en Maria van der Hoeven. De medewerker van de school die wij sprake was zeker niet onverdeeld gelukkig met het resultaat. Hij vertelde dat het zelfs een haartje gescheeld had of het schoolbestuur had het contract met de PPS-combinatie een jaar geleden ontbonden. Dat heeft geleid tot een aantal concessies, waardoor de school nu per saldo redelijk tevreden is. Maar ze moeten we een contractmanager in dienst nemen, om de uitvoering van het telefoonboekdikke contract te bewaken. Dat lijkt me voor een onderwijsinstelling geen onverdeeld genoeg.

Ik wil best geloven dat een deel van de problemen van het Montaignelyceum kinderziekten zijn, maar er zijn ook fundamentele vragen die je zou moeten stellen. Zo is de PPS-combinatie verantwoordelijk voor het verhuur van de schoolruimte in de avond en het weekend. Daar is in de exploitatieopzet ook al een opbrengst voor ingeboekt. Voor je het weet wordt de toneelvoorstelling van de brugklassers straks geschrap, omdat de aula verhuurd wordt aan de lokale rotary. Een andere fundamentele vraag die je in dit soort gevallen kan stellen is of de school, als ze zelf het beheer wat professioneler en integraler gaan aanpakken, niet evenveel of méér financiële voordelen kan behalen als nu geclaimd worden voor PPS.

Ik sluit af. De SP-fractie vindt de voortgangsrapportage een rapportage met oogkleppen, waar de fundamentele gevolgen van PPS voor publieke projecten niet geëvalueerd zijn. Dat vinden wij jammer en ik zou graag de toezegging van de Minister van Financiën krijgen dat hij een aanvullende rapportage laat maken die deze omissie herstelt.